

WYMAGANIA EDUKACYJNE: GEOGRAFIA klasa 7

Ocena dopuszczająca	Ocena dostateczna <i>Uczeń spełnia wymagania edukacyjne niezbędne do uzyskania oceny dopuszczającej oraz:</i>	Ocena dobra <i>Uczeń spełnia wymagania edukacyjne niezbędne do uzyskania oceny dostatecznej oraz:</i>	Ocena bardzo dobra <i>Uczeń spełnia wymagania edukacyjne niezbędne do uzyskania oceny dobrej oraz:</i>	Ocena celująca <i>Uczeń spełnia wymagania edukacyjne niezbędne do uzyskania oceny bardzo dobrej oraz:</i>
DZIAŁ 1. Środowisko przyrodnicze Polski na tle środowiska przyrodniczego Europy				
- wymienia kraje sąsiadujące z Polską i wskazuje je na mapie; - podaje nazwy stolic sąsiadów Polski; - podaje powierzchnię Polski; - wskazuje na mapie przebieg granic Polski, w tym lądowych i morskich; - wyjaśnia pojęcia: terytorium państwa, granica państwa	- na podstawie mapy ogólnogeograficznej podaje cechy położenia Polski w Europie; - określa, w jaki sposób zostały wytyczone granice Polski; - wymienia skrajne punkty Polski i Europy; - odczytuje długość i szerokość geograficzną wybranych punktów na mapie Polski i Europy.	- cechy położenia Polski w Europie; - rozdziela konsekwencje położenia geograficznego, ekonomicznego i politycznego Polski w Europie; - podaje, jak określić położenie geograficzne Polski; - wyjaśnia pojęcia: rozciągłość południkowa i rozciągłość równoleżnikowa.	- omawia konsekwencje przyrodnicze, ekonomiczne i polityczne położenia Polski w Europie; - oblicza rozciągłość południkową i równoleżnikową Polski.	wyjaśnia przyrodnicze konsekwencje rozciągłości południkowej i równoleżnikowej Polski.
- wyjaśnia pojęcia: erozja, akumulacja, łądogłód, ruchy górotwórcze (fałdowania); - podaje nazwy najwyższej i najniższej położonych punktów w Polsce; - wymienia pasy ukształtowania powierzchni; - podaje podstawowe cechy ukształtowania powierzchni Polski; - wymienia i wskazuje na mapie największe łańcuchy górskie Polski; - wymienia i wskazuje na mapie obszar objęty ostatnim zlodowaceniem.	- wyjaśnia pojęcia: rzeźba terenu, proces geologiczny, zlodowacenie; - wymienia procesy geologiczne kształtujące rzeźbę terenu Polski; - wskazuje na mapie pasy ukształtowania terenu, podaje przykłady krain geograficznych; - wymienia formy krajobrazu polodowcowego; - podaje, jakie są typy gór wyróżnione ze względu na sposób powstania	- charakteryzuje w sposób ogólny rzeźbę terenu Polski; - opisuje proces powstawania gór fałdowych i zrębowych, podaje przykłady gór w Polsce i w Europie; - podaje przykłady gór powstałych w poszczególnych orogenezach; - opisuje, na czym polega odmłodzenie rzeźby gór; - wyjaśnia, jak powstawały wybrane formy polodowcowe: moreny, sandry, jeziora, pradolina, głązy narzutowe; - wyjaśnia, na czym polega pasowość rzeźby.	- przedstawia wpływ zlodowaceń na ukształtowanie powierzchni Polski (na krajobraz górski i krajobraz pojezierny); - przedstawia wpływ ruchów górotwórczych w Europie na ukształtowanie powierzchni Polski; - charakteryzuje rzeźbę terenu w poszczególnych pasach ukształtowania powierzchni; - podaje różnice między rzeźbą starogłaciową a rzeźbą młodogłaciową.	- wyjaśnia, czym jest tabela stratygraficzna; - przedstawia podział dziejów Ziemi na ery i okresy oraz wymienia najważniejsze wydarzenia geologiczne, mające wpływ na ukształtowanie krajobrazu Polski; - charakteryzuje formy rzeźby polodowcowej.
- wyjaśnia pojęcia: pogoda, klimat, masa powietrza, okres wegetacyjny; - wymienia czynniki wpływające na klimat; - podaje, jaki typ klimatu występuje w Polsce; - wymienia podstawowe cechy	- prezentuje czynniki kształtujące klimat Polski; - charakteryzuje cechy klimatu Polski oraz długość okresu wegetacyjnego; - określa, czym jest amplituda temperatury powietrza, potrafi ją obliczyć;	- wyjaśnia wpływ czynników klimatotwórczych na klimat Polski; - wyjaśnia pojęcie: przejściowość klimatu; - wymienia cechy świadczące o przejściowości naszego klimatu;	- opisuje wpływ mas powietrza na zróżnicowanie pogody w Polsce; - przedstawia wpływ zmienności pogody w Polsce na rolnictwo, transport i turystykę.	- wyjaśnia przyczyny zróżnicowania klimatycznego Polski; - opisuje klimat wybranych regionów Polski; - wyjaśnia zależność między klimatem a roślinnością na przykładzie klimatu

- klimatu Polski; - odczytuje informacje z klimatogramu.	odczytuje informacje z map klimatycznych.	- cechy klimatu na podstawie wykresu klimatycznego; - wymienia masy powietrza kształtujące klimat Polski.		górskiego.
- wyjaśnia pojęcia: system rzeczny, źródło, ujście, dorzecze, dział wodny, stan wody w rzece, wezbranie, niżówka, powódź; - wymienia charakterystyczne odcinki rzeki (biegi rzeki); - podaje nazwy największych rzek Polski i Europy; - wymienia sposoby zasilania rzek.	- wyjaśnia pojęcia: zlewisko, obszar bezodpływowy; - potrafi wskazać dział wodny na mapie; - charakteryzuje rzekę w poszczególnych biegach; - rozpoznaje rodzaje ujść rzecznych; - wskazuje na mapie największe rzeki Polski i Europy; - wymienia cechy sieci rzecznej Polski.	- wyjaśnia pojęcie: asymetria dorzeczy; - wymienia czynniki środowiska wpływające na systemy rzeczne; - wyjaśnia zależność między sposobem zasilania rzeki a stanami wody w ciągu roku.	- opisuje walory przyrodnicze największych rzek Polski; - podaje przykłady rzek należących do poszczególnych zlewisk; - wyjaśnia wpływ czynników środowiska na systemy rzeczne.	- rozpoznaje rzeki Polski i Europy na mapie konturowej; - charakteryzuje wybrane rzeki Europy.
- wyjaśnia pojęcie: gleba; - wymienia składniki gleby; - wymienia gleby występujące w Polsce.	- opisuje proces powstawania gleby; - wyjaśnia pojęcia: profil glebowy, gleba antropogeniczna, żyzność gleby, degradacja (erozja) gleby; - podaje, które gleby są żyzne, a które mało żyzne.	- wyjaśnia różnice między glebami strefowymi a astrefowymi, podaje przykłady gleb występujących w Polsce należących do obu grup; - wymienia czynniki sprzyjające degradacji gleby; - wymienia czynniki decydujące o zróżnicowaniu gleb w Polsce; - wskazuje na mapie miejsca występowania poszczególnych rodzajów gleb.	- opisuje czynniki wpływające na zróżnicowanie gleb w Polsce; - opisuje cechy gleb na podstawie profili glebowych.	wyjaśnia zależność między rodzajem gleby a jej rolniczym wykorzystaniem.
- podaje podział lasów ze względu na stan gatunkowy: bory, grądy, olsy, łęgi; - wymienia warstwy lasu; - określa znaczenie lasów dla przyrody i człowieka; - podaje wartość wskaźnika lesistości dla Polski.	- wymienia czynniki przyrodnicze i społeczno-kulturowe wpływające na zróżnicowanie lasów w Polsce; - wyjaśnia pojęcie: wskaźnik lesistości.	- charakteryzuje lasy Polski, podaje miejsce występowania poszczególnych typów lasów; - wymienia i wskazuje na mapie obszary o najwyższym i najniższym wskaźniku lesistości.	- wyjaśnia zależność między rodzajem lasu a elementami środowiska przyrodniczego (glebą, wodą, klimatem); - porównuje skład gatunkowy lasów w Polsce na przestrzeni lat.	- określa przyczyny zagrożeń lasów i proponuje sposoby ich zapobiegania; - wskazuje państwa w Europie o większej lub mniejszej lesistości niż Polska; - podaje przykłady działań obywatelskich służących poprawie stanu środowiska przyrodniczego Polski.
- wyjaśnia pojęcie: środowisko przyrodnicze; - wymienia motywy ochrony	wyjaśnia pojęcia: park narodowy, park krajobrazowy, rezerwat przyrody, pomnik przyrody,	wymienia walory przyrodnicze parków narodowych w Polsce;	wymienia inne formy ochrony przyrody (stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły	wyjaśnia, na czym polega koncepcja zrównoważonego rozwoju;

• przyrody; • wymienia najważniejsze formy ochrony przyrody w Polsce (park narodowy, park krajobrazowy, rezerwat przyrody, obszary Natura 2000, pomnik przyrody, ochrona gatunkowa).	obszar Natura 2000, ochrona gatunkowa; • wskazuje na mapie Polski parki narodowe.	• podaje przykłady rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i pomników przyrody występujących na obszarze własnego regionu.	przyrodniczo-krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu); • omawia walory przyrodnicze wybranych terenów chronionych w najbliższej okolicy.	• podaje argumenty przemawiające za koniecznością zachowania walorów dziedzictwa przyrodniczego.
• podaje podział surowców mineralnych ze względu na ich sposób wykorzystania.	• omawia podział surowców mineralnych ze względu na ich wykorzystanie, • podaje przykłady surowców należących do różnych grup.	• opisuje rozmieszczenie surowców mineralnych Polski na podstawie mapy tematycznej.	• omawia znaczenie gospodarcze surowców mineralnych Polski.	• opisuje wpływ wydobycia surowców mineralnych na środowisko przyrodnicze.
• na podstawie mapy określa położenie Morza Bałtyckiego; • wymienia główne cechy fizyczne Morza Bałtyckiego.	• wyjaśnia pojęcia: mierzeja, kłif, degradacja wód, zatoka, cieśnina; • podaje przyczyny małego zasolenia Morza Bałtyckiego; • wymienia gatunki roślin i zwierząt występujące w naszym morzu; • wskazuje na mapie państwa nadbałtyckie.	• charakteryzuje całościowo środowisko przyrodnicze Morza Bałtyckiego; • na podstawie mapy opisuje linię brzegową Morza Bałtyckiego (podaje nazwy wysp, półwyspów, cieśnin); • wskazuje przyczyny degradacji wód Morza Bałtyckiego.	• omawia znaczenie gospodarcze Morza Bałtyckiego.	• wyjaśnia, jak formowało się Morze Bałtyckie; • proponuje działania wpływające na ochronę wód Morza Bałtyckiego.

Dział 2. Społeczeństwo Polski na tle społeczeństwa Europy

• wyjaśnia pojęcie: podział administracyjny; • wskazuje na mapie administracyjnej Polski województwa i ich stolicy.	• wymienia jednostki podziału administracyjnego w Polsce.	• przedstawia trójstopniowy podział administracyjny; • określa przynależność administracyjną swojej miejscowości.	• przedstawia podział Polski na krainy historyczno-etnograficzne.	• omawia zmiany, które zostały wprowadzone w podziale administracyjnym Polski w 1999 r.
• wyjaśnia pojęcie: gęstość zaludnienia; • podaje wartość wskaźnika gęstości zaludnienia Polski; • wymienia województwa o najmniejszej i największej gęstości zaludnienia.	• wymienia czynniki wpływające na rozmieszczenie ludności w Polsce.	• omawia przyczyny nierównomiernego zaludnienia Polski.	• charakteryzuje rozmieszczenie ludności w Polsce; • analizuje skutki nierównomiernego rozmieszczenia ludności w Polsce.	• porównuje zaludnienie wybranych regionów Polski lub krajów Europy.
• podaje liczbę ludności Europy i Polski; • odczytuje z wykresu informacje dotyczące zmiany liczby ludności Polski i Europy; • wyjaśnia pojęcia: przyrost naturalny, współczynnik przyrostu naturalnego, migracja, emigracja, imigracja, saldo migracji,	• oblicza przyrost naturalny, przyrost rzeczywisty i saldo migracji; • wymienia przyczyny strat ludności; • podaje czynniki wzrostu liczby ludności po II wojnie światowej.	• oblicza współczynniki przyrostu naturalnego, salda migracji i przyrostu rzeczywistego; • opisuje zmiany liczby ludności Polski i Europy po 1945 r.; • na podstawie wykresu przedstawia tendencje zmian liczby ludności Europy na tle innych kontynentów.	• analizuje przyczyny zmian liczby ludności Polski.	• analizuje skutki utrzymywania się niskich lub ujemnych wartości współczynnika przyrostu naturalnego w Polsce i w wybranych krajach Europy; • przedstawia propozycje działań, mających na celu zatrzymanie spadku liczby ludności w Polsce.

przyrost rzeczywisty. • wyjaśnia pojęcia: migracja, emigracja, imigracja, saldo migracji, Polonia; • wyjaśnia różnicę między emigracją a imigracją; • wymienia przyczyny migracji w Europie; • wymienia skutki migracji.	• podaje kierunki emigracji Polaków, wymienia główne skupiska Polonii; • określa kierunki napływu imigrantów do Polski.	• opisuje fale migracji po II wojnie światowej; • wymienia przyczyny emigracji Polaków.	• analizuje wykresy przedstawiające ruchy migracyjne; • wyjaśnia pojęcie: kryzys migracyjny.	• formułuje hipotezy dotyczące przyczyn i skutków migracji; • ocenia skutki migracji zagranicznych w Polsce i w Europie; • przewiduje, jakie skutki w najbliższym czasie może spowodować emigracja z Polski.
• wyjaśnia pojęcia: demografia, wiek przedprodukcyjny, wiek produkcyjny i wiek poprodukcyjny, starzenie się społeczeństwa, struktura płci i wieku, piramida płci i wieku; • podaje, czym zajmuje się GUS.	• wyjaśnia, jak skonstruowana jest piramida płci i wieku, odczytuje z niej informacje; • określa na podstawie kształtu piramidy wiek społeczeństwa.	• omawia strukturę płci i wieku ludności Polski na podstawie piramidy płci i wieku; • wymienia przyczyny starzenia się społeczeństwa	• charakteryzuje strukturę demograficzną ludności wybranych krajów na podstawie piramidy płci i wieku; • wyjaśnia wpływ migracji na strukturę wieku i płci.	• ocenia wpływ starzenia się społeczeństwa na sytuację ekonomiczną państwa; • przedstawia propozycje rozwiązań dotyczących poprawy sytuacji demograficznej wybranych państw
• . wyjaśnia pojęcia: narodowość, mniejszość narodowa, mniejszość etniczna; • wymienia mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce.	• charakteryzuje mniejszości narodowe i mniejszości etniczne w Polsce; • wskazuje na mapie Polski regiony zamieszkane przez mniejszości narodowe.	• omawia przyczyny rozmieszczenia mniejszości narodowych w Polsce; • przedstawia strukturę wyznaniową Polaków na tle innych państw Europy.	• porównuje zróżnicowanie narodowościowe, etniczne i wyznaniowe ludności Polski z wybranymi państwami Europy.	• na podstawie dostępnych źródeł informacji omawia problemy mniejszości narodowych w Europie i w Polsce.
• wyjaśnia pojęcia: sektory gospodarki, produkt krajowy brutto (PKB), struktura zatrudnienia; • przedstawia podział gospodarki na sektory.	• wyjaśnia, czym zajmują się poszczególne sektory gospodarki; • wymienia wskaźniki określające poziom gospodarczy kraju; • wyjaśnia pojęcie: reindustrializacja; • wyjaśnia, czym jest sektor kreatywny.	• określa różnice w strukturze zatrudnienia ludności między Polską a wybranymi państwami europejskimi; • przedstawia rolę usług w kształtowaniu PKB.	• opisuje zmiany zachodzące w gospodarce i w strukturze zatrudnienia na przestrzeni lat w Polsce i w Europie; • porównuje strukturę zatrudnienia i PKB w wybranych krajach Europy.	• wykazuje znaczenie poszczególnych sektorów gospodarki w rozwoju kraju; • przedstawia przykładowe kryteria zaliczania państw do grupy krajów wysokorozwiniętych (np. kryteria Banku Światowego).
• wyjaśnia pojęcia: struktura zatrudnienia, stopa bezrobocia; • podaje przyczyny bezrobocia; • podaje skutki bezrobocia.	• przedstawia podział ludności ze względu na aktywność na rynku pracy; • wymienia województwa o najniższej i najwyższej stopie bezrobocia.	• opisuje przestrzenne zróżnicowanie struktury zatrudnienia w Polsce, podaje przyczyny tego zróżnicowania; • wyjaśnia wpływ migracji na poziom bezrobocia.	• opisuje, jak zmieniła się stopa bezrobocia na przestrzeni lat w Polsce; • opisuje wpływ bezrobocia na gospodarkę; • podaje sposoby przeciwdziałania bezrobociu.	• porównuje poziom bezrobocia w Polsce i w innych krajach europejskich.
• wyjaśnia pojęcia: urbanizacja, miasto, wskaźnik urbanizacji, aglomeracja monocentryczna,	• wymienia czynniki sprzyjające powstawaniu i rozwojowi miast	• opisuje rozmieszczenie miast w Polsce; • wyjaśnia proces powstawania	• analizuje poziom urbanizacji w Polsce i w Europie; • wyjaśnia, na czym polega	• analizuje proces powstawania i rozwoju miast na konkretnym przykładzie.

- aglomeracja policentryczna (konurbacja); - wymienia nazwy największych miast Polski i wskazuje je na mapie; - podaje wartość wskaźnika urbanizacji w Polsce.	- podaje przykłady miast, które miały różne czynniki rozwoju; - wymienia województwa o najniższym i najwyższym wskaźniku urbanizacji; - wymienia pozytywne i negatywne skutki życia ludności w wielkim mieście.	- aglomeracji monocentrycznej i konurbacji; - wyjaśnia pojęcie: suburbanizacja.	zrównoważona urbanizacja.	
--	---	--	---------------------------	--

Dział 3. Gospodarka Polski na tle gospodarki Europy

- wyjaśnia pojęcia: rolnictwo, użytek rolny, mechanizacja, chemizacja, agroturystyka; - wymienia przyrodnicze i pozaprzyrodnicze warunki rozwoju rolnictwa.	- opisuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce; - wskazuje na mapie regiony o korzystnych i niekorzystnych warunkach rozwoju rolnictwa.	- przedstawia na przykładach wpływ poszczególnych czynników na rozwój rolnictwa w Polsce; - wymienia korzyści i zagrożenia związane ze stosowaniem środków ochrony roślin.	- ocenia uwarunkowania przyrodnicze i pozaprzyrodnicze rozwoju rolnictwa w Polsce; - porównuje uwarunkowania przyrodnicze i pozaprzyrodnicze Polski z innymi państwami Europy.	przedstawia korzyści dla polskiego rolnictwa wynikające z członkostwa naszego kraju w Unii Europejskiej.
- wyjaśnia pojęcia: użytkowanie ziemi, grunty orne, drób, trzoda chlewna, bydło, pogłowie zwierząt; - wymienia najważniejsze rośliny uprawne oraz zwierzęta, których chów jest prowadzony w Polsce.	- wyjaśnia, od czego zależy rozmieszczenie upraw roślin i chowu zwierząt; - odczytuje z wykresów dane dotyczące wybranych aspektów rolnictwa.	- przedstawia przestrzenne zróżnicowanie głównych upraw roślin i chowu zwierząt w Polsce oraz ich znaczenie gospodarcze; - wskazuje na mapie rejony warzywnictwa i sadownictwa w Polsce.	- charakteryzuje wybrane rośliny uprawne, określając ich wymagania klimatyczne i glebowe; - wyjaśnia, na czym polega polityka rolna państwa.	- opisuje wpływ rolnictwa na środowisko przyrodnicze; - podaje przykłady metod uprawy i chowu zwierząt niezagrożające środowisku.
- wyjaśnia pojęcia: przemysł, transformacja gospodarki, restrukturyzacja, prywatyzacja, okręg przemysłowy; - wymienia czynniki rozwoju przemysłu.	- przedstawia podział przemysłu na sekcje; - omawia rolę przemysłu w gospodarce; - wyjaśnia różnicę między gospodarką centralnie planowaną a gospodarką wolnorynkową.	- omawia czynniki, które wpłynęły na zmianę struktury przemysłu w Polsce; - wymienia i wskazuje na mapie okręgi przemysłowe w Polsce.	- wyjaśnia przyczyny zmian w strukturze przemysłu Polski; - analizuje dane statystyczne dotyczące przemysłu; - wymienia i wskazuje na mapie obszary SSE.	- określa poziom rozwoju przemysłu Polski; - opisuje kierunki zmian w przemyśle.
- wyjaśnia pojęcie: usługi; - podaje przykłady różnych rodzajów usług w Polsce.	- wymienia strukturę branżową usług; - wymienia nazwy usług zanikających i rozwijających się.	- omawia rolę usług w gospodarce; - przedstawia zmiany w strukturze branżowej usług w Polsce.	analizuje zmiany w strukturze zatrudnienia w usługach na przestrzeni lat.	ocenia znaczenie usług dla jakości życia mieszkańców i rozwoju gospodarczego.
- wyjaśnia pojęcia: transport, łączność, komunikacja, logistyka; - rozdziela rodzaje transportu; - wskazuje na mapie regiony	- przedstawia strukturę transportu, łączności; - podaje udział poszczególnych rodzajów transportu w przewozach ładunków i pasażerów.	- wyjaśnia znaczenie transportu, łączności i komunikacji w funkcjonowaniu państwa - określa znaczenie internetu w komunikacji we współczesnym świecie.	- przedstawia rolę komunikacji we współczesnym świecie; - omawia potrzebę modernizacji komunikacji; - omawia wpływ logistyki	- ocenia znaczenie transportu, łączności i komunikacji dla jakości życia i rozwoju gospodarczego; - podaje przykłady rozwiązań w zakresie

o najsłabszej dostępności komunikacyjnej.			na rynek pracy.	zrównoważonego rozwoju transportu.
• wyjaśnia pojęcia: port, tania bandera, marina, akwakultura; • wymienia nazwy głównych portów morskich Polski, wskazuje je na mapie; • wymienia surowce mineralne znajdujące się na dnie Morza Bałtyckiego.	• przedstawia podział gospodarki morskiej; • omawia funkcje portów morskich – przeładunek towarów, transport pasażerów, połowy.	• charakteryzuje działy gospodarki morskiej; • opisuje warunki rozwoju turystyki w strefie nadmorskiej.	• omawia zmiany w przemyśle stoczniowym w Polsce; • wymienia korzyści wynikające z nadmorskiego położenia kraju.	• ocenia możliwości rozwoju gospodarki morskiej w Polsce; • podaje przykłady działań na rzecz ochrony wód morskich.
• wyjaśnia pojęcia: dziedzictwo kulturowe i przyrodnicze, walory turystyczne; • omawia, co wpływa na atrakcyjność turystyczną regionu i kraju; • wyjaśnia, czym jest lista światowego dziedzictwa UNESCO.	• omawia walory turystyczne Polski; • wskazuje na mapie regiony Polski o dużej atrakcyjności turystycznej.	• prezentuje atrakcyjność wybranych regionów turystycznych Polski; • analizuje na podstawie danych statystycznych walory turystyczne Polski i innych krajów Europy.	• charakteryzuje na przykładach walory turystyczne Polski oraz wybrane obiekty z listy światowego dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego ludzkości położone w Polsce.	• wymienia najcenniejsze walory przyrodnicze i kulturowe własnego województwa.
• wyjaśnia pojęcia: przedsiębiorczość, patriotyzm ekonomiczny; • wymienia nazwiska Polaków, którzy osiągnęli międzynarodowy sukces, np. są laureatami Nagrody Nobla.	• wskazuje, co może mieć wpływ na sukces przedsiębiorstwa; • wymienia nazwy polskich marek rozpoznawalnych na świecie.	• podaje przykłady osiągnięć Polaków w różnych dziedzinach życia społeczno-gospodarczego; • wymienia przykłady polskich przedsiębiorstw, które osiągnęły sukces na arenie międzynarodowej.	• charakteryzuje kryteria sukcesu wybranych polskich przedsiębiorstw.	• uzasadnia potrzebę wspierania polskiej przedsiębiorczości i gospodarki.
• wyjaśnia pojęcie: społeczeństwo obywatelskie; • przedstawia cechy, które ma osoba przedsiębiorcza.	• rozpoznaje mocne i słabe strony własnej osobowości, odnosi je do cech osoby przedsiębiorczej; • wymienia cechy społeczeństwa obywatelskiego.	• opisuje na przykładzie wpływ jednostki na gospodarkę państwa; • przedstawia cechy osób przedsiębiorczych	• wyjaśnia, w jaki sposób różne działania obywatelskie wpływają na życie społeczno-gospodarcze państwa.	• analizuje przebieg kariery zawodowej osoby, która odniosła sukces w życiu zawodowym.

Dział 4. Relacje między elementami środowiska geograficznego

• wyjaśnia pojęcia: stan wody, wezbranie, polder przeciwpowodziowy, teren zalewowy; • wymienia miejsca, gdzie w Polsce najczęściej występują powodzie; • wymienia przyczyny i	• wskazuje na mapie miejsca zagrożone powodzią; • wymienia tradycyjne metody ochrony przeciwpowodziowej; • podaje przykłady budowli hydrotechnicznych; • wymienia nazwy instytucji	• opisuje wpływ warunków naturalnych i działalności człowieka na powstawanie powodzi; • podaje sposoby zagospodarowania doliny rzecznej mające na celu ograniczenie skutków	• wyjaśnia, dlaczego na Dolnym Śląsku i w Małopolsce występują powodzie; • opisuje skutki powodzi.	• analizuje i porównuje konsekwencje stosowania różnych metod ochrony przeciwpowodziowej.
---	---	--	---	---

- skutki powodzi; - opisuje, jak zachować się w czasie powodzi.	informujących o zagrożeniach hydrologicznych i meteorologicznych.	powodzi.		
- wyjaśnia pojęcia: energetyka, odnawialne źródła energii, nieodnawialne źródła energii; - podaje podział surowców na odnawialne i nieodnawialne.	- wymienia czynniki lokalizacji elektrowni i elektrociepłowni; - wymienia i wskazuje na mapie obszary o korzystnych warunkach do budowy elektrowni: wiatrowych, słonecznych, wodnych.	- omawia sposób wykorzystania OZE do produkcji energii; - przedstawia wady i zalety elektrowni jądrowych.	omawia uwarunkowania rozwoju energetyki w wybranych regionach Polski (w województwach pomorskim i łódzkim).	analizuje warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze sprzyjające produkcji energii ze źródeł nieodnawialnych i odnawialnych lub ją ograniczające.
- wyjaśnia pojęcia: aglomeracja, metropolia, strefa podmiejska; - wymienia przyczyny przenoszenia się ludzi i firm z miast na tereny podmiejskie.	- wyjaśnia pojęcie: suburbanizacja; - przedstawia pozytywne i negatywne skutki życia ludności w wielkim mieście; - opisuje warunki życia w strefie podmiejskiej.	- porównuje warunki życia w wielkim mieście i strefie podmiejskiej; - wskazuje na mapie obszary metropolitalne Polski.	omawia zmiany w strefach podmiejskich Warszawy i Krakowa.	porównuje obszar metropolitalny Warszawy i Krakowa w zakresie użytkowania i zagospodarowania terenu, stylu zabudowy oraz struktury ludności.
- wyjaśnia pojęcie: migracje wewnętrzne; - podaje kierunki migracji wewnętrznych.	- wymienia przyczyny migracji; - wymienia skutki migracji; - potrafi korzystać z danych statystycznych (np. w roczniku statystycznym GUS).	opisuje wpływ migracji na strukturę wieku mieszkańców i zmiany w zaludnieniu na obszarach wiejskich na konkretnych przykładach gmin.	- analizuje na mapach tematycznych według gmin dane demograficzne, np. współczynnik salda migracji, zmiany zaludnienia, rozmieszczenie ludności w wieku poprodukcyjnym; - charakteryzuje sytuację demograficzną wybranych gmin na podstawie map i danych statystycznych.	porównuje sytuację demograficzną swojej gminy z innymi gminami.
- wyjaśnia pojęcia: aglomeracja policentryczna (konurbacja), aglomeracja monocentryczna; - podaje przykłady różnych aglomeracji, wskazuje je na mapie; - wymienia gałęzie przemysłu dominujące w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej.	- wymienia skutki restrukturyzacji przemysłu po 1989 r.; - wskazuje różnice między gospodarką centralnie planowaną a gospodarką wolnorynkową.	- opisuje transformację gospodarki Polski po 1989 r.; - omawia przemiany gospodarcze i strukturę zatrudnienia w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej.	porównuje strukturę zatrudnienia i przemiany gospodarcze w aglomeracji łódzkiej i konurbacji katowickiej na przestrzeni lat.	- analizuje zmiany w strukturze zatrudnienia i przemiany gospodarcze w swoim regionie; - wymienia miejsca związane z turystyką postindustrialną.
wyjaśnia pojęcia: sieć transportowa, węzeł transportowy, centrum logistyczne, łączność.	wskazuje na mapie Polski największe węzły kolejowe i drogowe;	wyjaśnia, jak transport wpływa na rozwój gospodarki;	opisuje sieć transportową obszaru metropolitalnego Wrocławia i Trójmiasta.	opisuje związki między przebiegiem autostrad i dróg ekspresowych a lokalizacją przedsiębiorstw

	• analizuje mapy sieci transportowej Trójmiasta i obszaru metropolitalnego Wrocławia.	• wyjaśnia, dlaczego obszar metropolitalny Wrocławia i Trójmiasto są ważnymi węzłami komunikacyjnymi		przemysłowych, centrów logistycznych i handlowych w obszarze metropolitalnym Wrocławia oraz między transportem morskim a lokalizacją inwestycji przemysłowych i usługowych w Trójmieście.
• wyjaśnia pojęcia: turysta, walory turystyczne, infrastruktura turystyczna; • wymienia województwa o największym natężeniu ruchu turystycznego w Polsce.	• wymienia walory przyrodnicze i kulturowe Pobrzeża Bałtyku i Małopolski.	• analizuje dane statystyczne i mapy dotyczące wielkości ruchu turystycznego w Polsce; • przedstawia Pobrzeże Bałtyku i Małopolskę jako regiony turystyczne.	• porównuje turystykę Pobrzeża Bałtyku i Małopolski; • charakteryzuje wybrane obiekty z listy światowego dziedzictwa UNESCO.	• ocenia wpływ walorów przyrodniczych Pobrzeża Bałtyku oraz dziedzictwa kulturowego Małopolski na rozwój turystyki na tych obszarach.
Dział 5. Własny region i moja mała ojczyzna				
• wyjaśnia pojęcia: region, ojczyzna, mała ojczyzna; • lokalizuje na mapie Polski własny region; • wyjaśnia, w jakim celu tworzy się regiony.	• wskazuje na mapie topograficznej własnego regionu najważniejsze obiekty geograficzne; • podaje kryteria podziału Polski na regiony; • wymienia źródła wiedzy o regionie.	• wyszukuje w różnych źródłach wiadomości oraz dane statystyczne o regionie, analizuje je i przedstawia.	• opisuje własny region pod względem przyrodniczym, społeczno-gospodarczym i historycznym.	• proponuje własne kryteria podziału Polski na regiony.
• wyjaśnia pojęcia: makroregion, obszary chronione, skała; • wymienia elementy środowiska przyrodniczego.	• podaje sposób opisu środowiska przyrodniczego własnego regionu; • korzysta z map tematycznych przy opisywaniu własnego regionu.	• charakteryzuje elementy środowiska przyrodniczego własnego regionu.	• rozpoznaje skały występujące we własnym regionie.	• przedstawia projekt wycieczki po własnym regionie.
• wyjaśnia pojęcia: demografia, dane statystyczne, przyrost naturalny, przyrost rzeczywisty; • oblicza przyrost naturalny własnego regionu.	• wymienia zagadnienia obejmujące demografię; • podaje przyczyny nierównomiernego rozmieszczenia ludności; • opisuje, jak przygotować strukturę demograficzną własnego regionu.	• analizuje dane demograficzne dotyczące własnego regionu; • podaje sposoby pozyskiwania danych demograficznych.	• na podstawie map tematycznych wyjaśnia zróżnicowanie gęstości zaludnienia we własnym regionie.	• porównuje zmiany w przyroście naturalnym i przyroście rzeczywistym ludności własnego regionu.
• podaje przykłady wskaźników charakteryzujących gospodarkę własnego regionu; • podaje sposób opisu	• wyszukuje w Banku Danych Lokalnych informacje dotyczące gospodarki własnego regionu; • wyjaśnia pojęcie: inflacja.	• analizuje dane statystyczne dotyczące gospodarki własnego regionu.	• porównuje stan gospodarki własnego regionu ze stanem gospodarki w sąsiednich regionach i w całej Polsce.	• proponuje własne propozycje zagadnień gospodarczych, które wyróżniają własny region.

gospodarki własnego regionu.				
• wyjaśnia pojęcie: środowisko geograficzne; • wymienia elementy środowiska geograficznego; • wymienia metody poznawania środowiska geograficznego; • wskazuje interesujące i ważne miejsca w swojej miejscowości.	• charakteryzuje walory turystyczne swojej miejscowości.	• opisuje środowisko geograficzne własnego regionu na podstawie zgromadzonych informacji.	• przedstawia zależności między elementami środowiska geograficznego w swojej miejscowości.	• podaje przykłady zależności między elementami środowiska geograficznego w skali globalnej; • ma świadomość konieczności promowania walorów swojej miejscowości.
• wyjaśnia pojęcie: krajoznawstwo; • wymienia atrakcje turystyczne własnego regionu; • podaje przykłady sposobów prezentacji walorów przyrodniczych i kulturowych.	• potrafi zaplanować wycieczkę krajoznawczą; • wymienia narzędzia przydatne do planowania i realizacji wycieczki.	• opisuje walory przyrodnicze i kulturowe własnego regionu i ocenia ich wpływ na rozwój turystyki.	• dobiera odpowiednie mapy w celu uzyskania szukanej informacji.	• przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność regionu jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej na podstawie informacji wyszukiwanych w różnych źródłach.
• wymienia formy współpracy międzynarodowej; • wyjaśnia pojęcie: euroregion.	• charakteryzuje formy współpracy międzynarodowej; • podaje przykłady euroregionów.	• wymienia formy współpracy międzynarodowej w swoim regionie.	• określa obszary, w których współpraca międzynarodowa mogłaby się rozwijać szerzej.	• dyskutuje na temat form współpracy między własnym regionem a partnerskimi regionami zagranicznymi.
• wyjaśnia pojęcia: mała ojczyzna, atrakcyjność obszaru; • rozpoznaje w terenie charakterystyczne obiekty, decydujące o atrakcyjności własnego regionu.	• wskazuje specyficzne cechy najbliższego otoczenia.	• określa więzi łączące go z miejscem zamieszkania; • wymienia organizacje lokalne działające na rzecz mieszkańców i środowiska społeczno-przyrodniczego.	• przedstawia w dowolnej formie atrakcyjność małej ojczyzny jako miejsca zamieszkania i działalności gospodarczej	• przedstawia swoje propozycje budowania więzi emocjonalnych z małymi ojczyznami.
• wymienia problemy środowiska geograficznego w swoim regionie; • podaje przykłady działań sprzyjające zachowaniu walorów środowiska przyrodniczego.	• wymienia elementy środowiska w najbliższej okolicy, które powinny być szczególnie zachowane.	• przedstawia walory przyrodnicze i kulturowe własnej małej ojczyzny; • wymienia formy ochrony przyrody występujące we własnym regionie.	• ocenia stan środowiska przyrodniczego we własnym regionie.	• projektuje na podstawie własnych obserwacji terenowych działania służące zachowaniu walorów środowiska geograficznego oraz poprawie warunków życia lokalnej społeczności.

Wymagania edukacyjne są zgodne i wynikają z:

1. Programu nauczania: Geografia – program nauczania dla szkoły podstawowej. Autorzy: Maria Figa, Urszula Stańczyk. Grupa MAC SA
2. Podstawy programowej z przedmiotu *geografia* dla szkoły *podstawowej* w klasach V-VIII.